

Definicja „twórczości”:

„Działalność sprawiająca nam przyjemność, a jednocześnie wyznaczająca nowe trendy, nowe ścieżki rozwoju cywilizacyjnego, pozwalające innym poznać nowy sposób postrzegania świata”

(licealiści jednej ze szkół w Olsztynie)

OBUDŹ W SOBIE KREATYWNOŚĆ...

W edukacji XXI wieku, podobnie jak we wszystkich innych dziedzinach życia, nieocenioną wartością jest twórcza, kreatywna postawa osób (od łac. creatus - twórczy), w edukacji – zarówno nauczyciela, jak i ucznia. Ważnym pytaniem jest: **jak być kreatywnym, czy warto ją rozwijać?**

W nauce nie ma jednej uniwersalnej, autorytatywnej definicji kreatywności. W nauce uważa się, że jest to złożony proces umysłowy, polegający na powstawaniu nowych idei, koncepcji lub skojarzeń, powiązań z istniejącymi już, rutynowymi rozwiązaniami.

Potoczna definicja kreatywności to po prostu zdolność tworzenia czegoś nowego, to synonim pomysłowości. Cechy przypisywane osobom kreatywnym – to głównie: otwarty umysł, wiedza i zaradność.

W praktyce funkcjonuje wiele modeli kreatywności; **współcześnie utrwala się model Edwarda de Bono – model myślenia lateralnego**, który uwidacznia związek pomiędzy myśleniem konwencjonalnym i kreatywnym.

Edward de Bono porównuje nasze myślenie do „rzeki płynącej szerokim korytem”. Według niego, aby koryto rzeki opuścić, trzeba wykonać „kreatywny skok” myślowy – niezwykle sposób myślenia połączony ze zwykłym tokiem rozumowania. Jeśli ten niezwykle sposób myślenia okaże się praktyczny, z wolna stanie się rutyną, częścią normalnego sposobu myślenia.

Wartością twórczego - lateralnego procesu myślenia - jest tworzenie pozornie nieistniejących połączeń, zdolność postrzegania rzeczy, sytuacji, problemów z różnych stron. To szukanie alternatywnych podejść do tematu, problemu, sytuacji - zanim znajdziemy rozwiązanie.

W myśleniu lateralnym świadomie rezygnujemy z gotowych rozwiązań na rzecz dążenia do odkrycia bardziej optymalnych; zwiększamy szanse lepszego rozwiązania problemu, próbując różnych, nieznanych dotąd, metod z uwzględnieniem wielu aspektów. Myślenie lateralne to niekończące się poszukiwanie nowych spojrzeń na zadanie – „nie kończąca się opowieść”, wolna od ograniczeń i nawyków, uznanych wzorców. Polega na spojrzeniu na zadanie wieloaspektowo, w poszukiwaniu rozwiązań.

Przeciwieństwem myślenia lateralnego jest myślenie wertykalne, jednotorowe, wygodne, bo pewne, ponieważ rozwiązanie problemu odbywa się według znanych schematów, wzorców zgodnie „z góry” upatrzonym rozwiązaniem. Pułapką myślenia wertykalnego – odtwórczego, może być ślepa, bezrefleksyjna akceptacja dla rozwiązania, które jest często bezcelowe, nieefektywne.

Myślenie wzorcami, to tak jakby raz stworzona metoda, którą podążają następni, bo tak wygodnie. Zatem dla kreatywności, innowacyjności zagrożeniem są przyzwyczajenia, funkcjonowanie w systemie, a więc i ograniczenia. Wprawdzie takie podejście jest bardzo przydatne (obecuje rozwiązanie i rezultaty), ale w otaczającym nas, ciągle zmieniającym się świecie – na krótko.

Kreatywność zwykle kojarzona jest z wielkimi osiągnięciami, przełomową innowacją lub odkryciem godnym Nagrody Nobla. Niekiedy może również oznaczać modyfikację istniejącego rozwiązania, ulepszenie. Stąd w praktyce rozróżnia się: „dużą” i „małą” kreatywność.

„Duża kreatywność” to przełomowe, genialne odkrycia, nowe koncepcje, nowe trendy, tworzenie nowych wartości; są one wynikiem długotrwałej, niekiedy trwającej całe życie, pracy nad danym problemem; wymagają profesjonalizmu eksperta.

„Mała kreatywność” – cenna i użyteczna, ponieważ prowadzi do ulepszania produktów, ułatwień w codziennej pracy, udoskonalenia nowych sposobów postępowania; to dobre pomysły, które warto wspierać i rozwijać, by usprawniać rozwiązania i poziom efektywności.

Polecam wszystkim, którzy kreują proces nauczania/uczenia się jako otwarty na zmiany, Poradnik Twórczego Myślenia zgodnie z teoretycznymi założeniami kreatywności, innowacyjności.

PORADNIK NAUCZYCIELA - JA TEŻ CHCĘ MYŚLEĆ LATERALNIE!

1. **Wiesz, że jesteś kreatywny!**
2. **Zerwij z rutyną!** Porzuć własne schematy, sięgnij po nowe formy i metody pracy, techniki i narzędzia; baw się, bądź ciekawy, wykorzystuj dwuznaczność, traktuj błędy w sposób przydatny, są przecież informacją zwrotną;
3. **Bądź biegły w sztuce refleksji;** chodzi o to, by docelowym wynikiem refleksji było ulepszenie praktyki; wzrost kompetencji w dokonywaniu refleksji jest równoznaczny z osiągnięciem zawodowej doskonałości; jej struktura: **diagnoza sytuacji wyjściowej, określenie celów do osiągnięcia, określenie strategii ich osiągnięcia, ocena efektów** - sprzyja twórczym rozwiązaniom.
4. **Wykorzystaj w praktyce własne zasoby** - osobistą filozofię nauczania i wychowania.
5. **Bądź diagnostą odkrywającym predyspozycje ucznia, jego profil inteligencji,** co powinno mieć przełożenie na planowanie i projektowanie sytuacji edukacyjnych.
6. **Bądź badaczem własnej praktyki** - rozpoznaj sytuację/ zdarzenie/problem, interpretuj fakty, oceniaj, wnioskuj i dobieraj **twórczą, ale celową** strategię działań, by osiągnąć cel.
7. **Obserwuj szczegóły** – poznasz inne strony tej samej rzeczywistości; ułatwi to generowanie różnych, na pozór nie związanych ze sobą, podejść do rozwiązywania problemów; zaczniesz dostrzegać coraz to nowe idee.
8. **Miej poczucie humoru, wyobraźasz sobie kreatywnego ponuraka?** Zastanów się z czego się śmiejesz, co takiego jest w „kawałach”, że prowokują do śmiechu.
Czy dowcip to nie jest inne – nowe spojrzenie na dobrze znaną już sytuację?
9. **Myśl pozytywnie, bez tego ani rusz;** to pozytywne myślenie uwalnia nas od grawitacji rzeczywistości.
10. **Nie stosuj się do zasad, których nie ma...** na przykład, nie ma zasady, że kamień musi tonąć w wodzie, wystarczy wziąć pumex (= skała wulkaniczna z bąbelkami powietrza), a nie utonie...poszukaj więcej błędnych zasad...

11. Uważaj na etykiety, bądź krytyczny! – nie zamykaj się w stereotypach, które utrudniają życie: „czy człowiek inteligentny i mądry może zrobić coś głupiego?, Czy autorytet się nie myli?, Czy można ufać głupcowi?“...

12. Działaj twórczo, innowacyjnie, ale celowo, skutecznie!

*Celnym podsumowaniem rozważań o kreatywności mogą być rozważania irlandzkiego pisarza **Josepha O' Connor**:*

„Sądzę, że bycie kreatywnym jest zabawą pomysłami, łączeniem ich, wypróbowywaniem wielu możliwości. Nowe części, które łączysz, stwarzają nowe relacje. Podobne części nabierają nowego wymiaru, kiedy umieścimy je w nowym kontekście.

Samochód lub samolot jest stertą kawałków metalu, dopóki nie zostaną złożone we właściwy sposób.

Zachodni muzycy pracują z tymi samymi dwunastoma nutami, ale rezultaty, które uzyskują, nieprawdopodobnie się różnią. Sądzę, że muzyczna metafora pokazuje jeszcze jeden aspekt bycia kreatywnym - równowagę między wolnością i strukturą.

Kreatywność nie jest całkowicie losowa. Wymaga zdolności do zobaczenia rzeczy na nowe sposoby, ale muszą być strukturą dla rezultatu.

.....

Zaprezentowane przeze mnie rozważania, mam nadzieję, zachęcą pedagogów do realizowania procesu edukacyjnego również w aspekcie kreatywnym, tym bardziej, że ma on być „przyjemny”, wesoły, ciekawy oraz umożliwiał rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów.

Przekonuje mnie teoria kreatywności, ponieważ zastosowana w praktyce niewątpliwie zwiększa potencjał twórczy nauczyciela i ucznia, wpływa na atrakcyjność procesu edukacyjnego, czyni go interesującym i poznawczym.

Warto ją rozwijać zgodnie z bliską mi tezą Petera F. Drakera: kreatywność/innovacja „jest dyscypliną z własnymi, całkiem prostymi regułami... nie wymaga geniuszu...nie nastąpi, jeśli będziemy czekać na natchnienie i szczęśliwy traf. **Obie, bowiem, oznaczają pracę.**”

Danuta Dymczyk
Konsultant WODN w Sieradzu

LITERATURA:

1. Encyklopedia popularna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998
2. Mariusz Malinowski, Zarządzanie innowacjami pedagogicznymi w praktyce szkolnej, Nowa Szkoła, Wydawnictwo Raabe, Warszawa 1999
3. Peter F. Drucker, Innowacje i przedsiębiorczość – Praktyka i zasady, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1992
4. Peter F. Drucker, Natchnienie i fart, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa 2004
5. Edward de Bono, Naucz się myśleć kreatywnie, Wydawnictwo Prima, Warszawa 1995
6. Donald Petersen i John Hillkirk, Praca Zespołowa. Nowe pomysły zarządzania na lata 90, Wydawnictwo Naukowo – Techniczne, Warszawa 1993
7. Krzysztof Szmidt, Elementarz twórczego myślenia, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 1997
8. Paul Brihc, Brian Clegg, Techniki twórczego myślenia w biznesie. Przewodnik dla menedżerów, M&A Communications